

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

Resumé

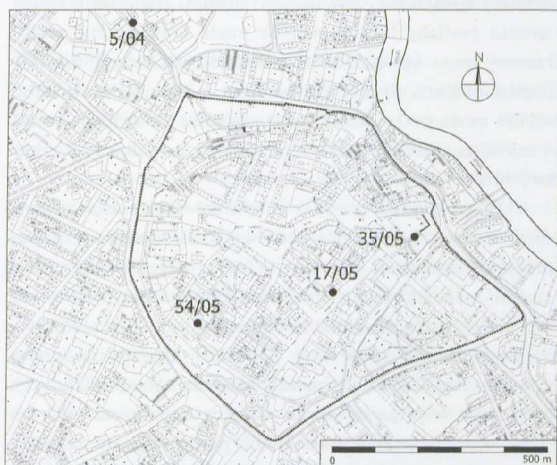
Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 5, Parzelle Nr. 23/2, 149, 150/2. Mittlere und jüngere Burgwallzeit. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-město, okr. Opava)

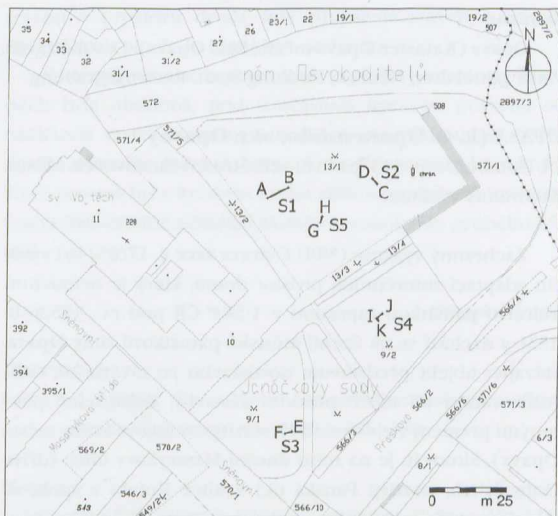
Nám. Osvoboditelů – Janáčkovy sady, parcely č. 9/1, 9/2, 13/1. Středověk – novověk (13.–20. stol.). Město. Předstihový výzkum.

Cílem předstihového výzkumu (NPÚ Ostrava, akce č. 35/05) na náměstí Osvoboditelů v Opavě bylo zjistit základní informace o charakteru archeologických terénů v prostoru, který má být dotčen v roce 2006 rozsáhlou novou parkovou úpravou. V místech nejvíce ohrožených budoucími zemními pracemi byly realizovány bagrované sondy, následně proběhla jejich dokumentace. Celkem zde bylo otevřeno 5 sond o celkové rozloze 18 m².

Zkoumaná plocha se nachází v severním a východním sousedství bývalé jezuitské koleje, kde je dnes Zemský archiv. Částečně se jedná o prostor s parkovou úpravou (Janáčkovy sady), který po vzniku koleje sloužil jako její zahrada, částečně pak o travnatou plochu s dominujícím pomníkem Rudarmějce, rozkládající se v místě barokního bastionu chránícího před demolici opavského opevnění Ratibořskou bránu. V 19. a 20. stol. byl tento prostor zčásti zastavěn, válkou poškozené objekty byly ale po roce 1945 zbořeny. Jde tedy o plochu, ve které je možné předpokládat dochování reliktní městské fortifikace, v JV části prostoru při ulici Sněmovní lze očekávat i pozůstatky městské zástavby, která musela v 17. stol. ustoupit výstavbě raně barokního jezuitského komplexu. Četné nálezy situace související se středověkým osídlením této části města zde byly archeologicky evidovány již v minulosti (Šikulová, 1968; 1971).

Obr. 153. Opava, k. ú. Opava-město a Opava-Předměstí. Lokalizace archeologických akcí realizovaných v r. 2005 NPÚ-ÚOP v Ostravě. Opava, Kataster Opava-město und Opava-Předměstí. Lage der archäologischen Grabungen, die im Jahre 2005 realisiert wurden.

Obr. 154. Opava, nám. Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Lokalizace dokumentovaných profilů v katastrální mapě.

Opava, Osvoboditelů Platz. Janáčkovy sady. Lokalisierung der dokumentierten Schnitte im Katastralplan der Stadt.

Archeologickými sondami v roce 2005 byl výše uvedený předpoklad v zásadě potvrzen. V sondě S3 položené v Janáčkových sadech se bezprostředně pod současnou úroveň terénu podařilo dokumentovat středověké souvrství s minimálně dvěma spáleništními horizonty, které překrývalo výplň nějakého rozměrného zahluobeného objektu, jehož dna ani stěn se ale v sondě nepodařilo dosáhnout. Nálezy z těchto situací lze rámcově časově zařadit do intervalu 13.–14. stol. Ostatní sondy (S1, S2, S4, S5) se již nacházely vně městské fortifikace. Tomu odpovídala i zjištěná stratigrafická situace. Bylo dokumentováno až 3,0 m mocné novověké souvrství, související zřejmě s demolicí barokního bastionu, se zasypaním příkopu a následnou planýrkou terénu. Podloží tvořené uhlou náplavovou hlinou bylo zastiženo pouze v sondě S4, jeho výrazný sklon ve směru S–J dovoluje s jistotou mírou obezřetnosti uvažovat, že zde byla zachycena stěna opevnovacího příkopu. V jižní části sondy S1 pak byla dokumentována valounová dlažba a odvodňovací kanálek, které můžeme spojit se zástavbou přiléhající do roku 1945 k severnímu traktu jezuitské koleje.

Další informace přinese záchranný výzkum, který bude proveden v souvislosti se stavebními pracemi.

Michal Zezula

Literatura

- Šikulová, V. 1968: Záchranné akce v areálu středověké Opavy (Janáčkovy sady), *Přehled výzkumů 1967*, Brno 1968, 107–108.
- Šikulová, V. 1971: Pokračování záchranných akcí v areálu středověké Opavy (Náměstí Osvoboditelů), *Přehled výzkumů 1970*, Brno 1971, 69–71.

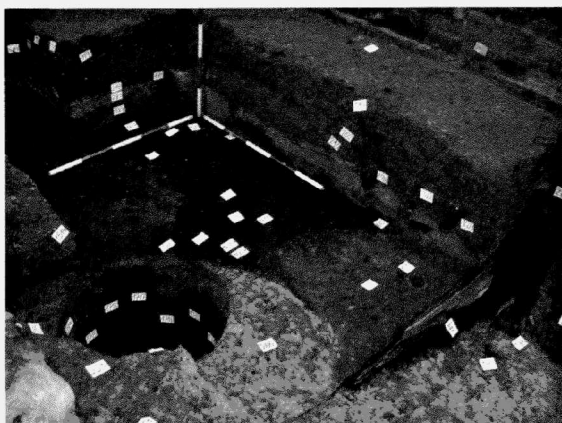
Resumé

Opava (Kataster Opava-město, Bez. Opava). Osvoboditelů Platz. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung-Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-město, okr. Opava)

Ul. Holubí 2, č. p. 333, parc. č. 428. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 17/05) byl vyvolán adaptací suterénních prostor domu, který je nemovitou kulturní památkou zapsanou v ÚSKP ČR pod r.č. 35526/8-2531 a nachází se na území Městské památkové zóny Opava. Stávající objekt představuje novostavbu ze závěru 19. stol., realizovanou na místě původní zástavby, doložitelné písemnými prameny nejdříve od 17. stol. (pozemkové knihy města Opavy). Situován je na rohu dnešní Masarykovy ulice (dříve Dobytčí trh, později Panská ul.) a ulice Holubí a spolu se třemi sousedními objekty zachovává historické uliční čáry, blokové členění i hmotovou skladbu zástavby této části dnešní Masarykovy ulice. Někdejší Dobytčí trh, situovaný ve východní části městského jádra, představoval jednu z hlavních tržních prostor (spolu s Horním a Dolním náměstím) lokovaného města. Počáteční urbanismus této části lokálního jádra, kde někteří badatelé v minulosti hledali předlokační sídliště (Kuča 2000, 707), představuje však z hlediska utváření urbanistické struktury města problém, jehož objasnění by mohl v budoucnu přinést archeologický výzkum. Současné závěry se opírají o rozbor situace domů s várečným právem a právem vinného šenku (Bakala 1974), jichž se v této části města nachází ve starším období poměrně málo. Může to být

Obr. 155. Opava-Holubí 2 (2005). Celkový pohled na zkoumanou plochu v místnosti M1, sektor B – podlahová úprava 2. fáze dřevohliněného domu s pozůstatky základového trámu. V levém spodním rohu sud zapuštěný do podlahy 3. fáze dřevohliněného domu. Pohled od jihu.

Opava-Holubí Str. 2 (2005). Gesamtansicht auf die freigelegte Grabungsfläche im Raum M1, Sektor B – die Bodeneinrichtung der zweiten Phase des Holz – Erde Hauses mit Rest einer Grundschwelle. In der linken Ecke unten sieht man einen Fass, der in den Boden der 3. Phase des Holz-Erde Hauses eingegraben wurde; Blick vom Süden.

případně důsledkem pozdějšího rozšíření města do tohoto prostoru; každopádně vyvstává otázka, zda a v jakém rozsahu zde lze počítat v počátcích lokovaného města s domy plnoprávného měšťanstva.

Rozsah snižování úrovně podlahy suterénních prostor domu (místnosti M1–M4) spolu se skutečností, že předběžnou zjišťovací sondáží (S1–S4) byly registrovány dochované dřevěné konstrukční prvky, si vyžádal plošný archeologický výzkum provedený až na úroveň intaktního geologického podloží tvořeného spraší. Díky poměrně značnému rozsahu odkryvu jsme získali poměrně detailní představu o postupném stavebním vývoji zástavby přední části městiště v průběhu 13.–14. stol. Byly odkryty pozůstatky zahloubených objektů s částečně dochovanými dřevěnými konstrukčními prvky. Lze uvést základové trámové větve, v menší míře i vertikální konstrukční prvky včetně pozůstatků horizontálně uložených desek, tvořících výplň polí trámového skeletu. V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, přesto lze na základě nálezové situace předběžně konstatovat, že se jedná o několik stavebních fází dřevohliněné zástavby parcely, vybavené suterény zahloubenými pod úroveň terénu, přičemž byla zachovávána kontinuita místa v čele parcely při uliční čáře.

V první fázi, kterou lze dle materiálů ze zánikové výplně předběžně datovat do 12./13. – 1. poloviny 13. stol., byl vybudován kvadratický suterén, zapuštěný do povrchu půdního typu. Podlaha byla vysypána pískem, oporu konstrukce objektu byl patrně nedochovaný trámový věnec. Jednalo se tak zřejmě o stavbu skeletové (rámové, sloupkové) konstrukce, sloupovou konstrukci lze vzhledem k absenci sloupových jam vyloučit.

Druhou fází představuje suterén s dochovaným základovým trámovým věncem, datovaný prozatím hrncem zapuštěným do podlahy a nálezy ze zánikové výplně požárového charakteru do 2. pol. 13. stol. V případě tohoto objektu máme již s určitostí co do činění s dřevohliněnou stavbou skeletové (rámové) konstrukce, kdy do obvodového trámového věnce v úrovni podlahy byly zapuštěny svislé konstrukční prvky. Trámový věnec byl založen na neulehlé zánikové výplni předchozího objektu, pročež exponovaná místa objektu nového (nároží, místa pod svislými konstrukčními prvky) byla staticky zajištěna vložením masivních dubových špalků pod základový věnec.

V rámci třetí stavební fáze byla stávající stavební jáma v úrovni požárové planýrky související s destrukcí předchozí stavby ze statických důvodů plošně rozšířena, takže nově založený trámový věnec této dřevohliněné stavby, realizované opět skeletovou (rámovou) technikou, spočíval na soklu tvořeném intaktním sprašovým podložím. Oproti předchozím fázím zástavby, disponujícím několika úrovněmi podlahových úprav, byla v případě tohoto objektu registrována úroveň jediná, a to vrstvička přemístěného podloží zpevněná oblázkovým štětem; do této podlahy byl pak zapuštěn sud. Datování objektu je prozatím opět rámcové, na základě keramických nálezů ho lze vřadit do 13./14.–14. stol.

Poslední rozpoznanou fází představuje patrně nadzemní stavba se základovým trámovým věncem uloženým do mělkého ložného žlábků. Z výplně mezi stěnou žlábků a vlastní dřevěnou konstrukcí pochází keramika 14.–15. stol.